

СЕМАНТИЧНА ІНТЕРФЕРЕНЦІЯ ГРАФО-ЛЕКСЕМ КИТАЙСЬКОЇ ТА ЯПОНСЬКОЇ МОВ: РЕФЛЕКСИ ТОТОЖНОСТІ І ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ

Китайське ієрогліфічне письмо почало свою цивілізаційну місію в країнах Далекого Сходу (Корея, Японія) та Південно-Східної Азії (В'єтнам) майже півтори тисячі років тому. Процес формування національних мов цих країн відбувався приблизно за однаковою схемою: тривалий період існування мови у безписемній формі → подальший її бурхливий розвиток унаслідок запозичення китайського ієрогліфічного письма разом з усім комплексом китайських лінгвокультурно-соціальних реалій → створення національної системи письма і відокремлення національної розмовної мови від офіційної книжної *веньянь* (кит. 文言, досл. "літературна мова"), що протягом століть правила універсальним засобом спілкування між народами, які входили до орбіти синоцентричного світу [Пирогов 1994, 101–107; 2009, 155].

Що стосується національної японської мови, то її становлення супроводжувалося унікальним етнолінгвокультурним явищем, яке можна охарактеризувати як "синкретизм *ваго-канго*" (злиття двох мов – японської і китайської, з утворенням якісно нової за своїм лексичним, морфологічним і до певної міри граматичним складом японської мови) [Пирогов 2008, 181; Черевко 1969, 105–113].

Слід зауважити, що саме ієрогліфічне письмо відіграло центральну роль у цьому процесі, який можна назвати своєрідним історичним експериментом, що, по-перше, довів універсальність китайської ієрогліфіки, тобто можливість її застосування практично у будь-якій мові світу, а по-друге, показав закономірності формування складових систем письма в різних мовах Далекосхідного регіону на підґрунті логіко-семіотичної моделі побудови китайських ієрогліфічних знаків [Софронов 1979, 157; Пирогов 1994, 101–107].

Китайська ієрогліфіка характеризується низкою властивостей, які роблять її винятковим типом письма. Ієрогліфи можна визначити як письмові знаки, що "символізують" поняття незалежно від того, як ці поняття висловлюються в будь-якій конкретній мові [Пирогов 2009, 75–77].

Разом з тим особливість ієрогліфів як логограм полягає в тому, що вони не тільки є знаками письма, а й репрезентують-концептуалізують-узагальнюють своєю архітектонікою та її окремими складовими елементами практично весь універсум (феноменальний світ). До цих елементів належать, по-перше, ієрогліфічні ключі, по-друге, детермінативи і, по-третє, фонетики. Ключ – це графо-семантичний (піктографічний) ідентифікатор, що виокремлює предметно-тематичне поле, яким охоплюється певний масив споріднених за семантикою ієрогліфічних знаків (графо-лексем). Він має свою характерну назву і фіксовану позицію в кожному конкретному ієрогліфі, причому графічна форма ключа може дещо змінюватися залежно від позиції (збоку, зверху або внизу). Крім того, окремі ключі мають позицію тільки зверху або тільки справа чи зліва або не мають позиції зверху чи внизу. Наприклад, ключ ("людина") виокремлює предметно-тематичне поле, до складу якого входять семантичні значення, так чи інакше пов'язані з людиною як суб'єктом Всесвіту. У позиції збоку (зліва) цей ключ має редуковану форму, наприклад як в ієрогліфі 仕 (人+

士, “чиновник, урядовець”; “державна служба”). Ієрогліф складається з двох елементів – ключа (人, людина) в позиції зліва та детермінатива (士, благородна, вчена людина) в позиції справа, якій конкретизує лексико-семантичне значення ієрогліфа, а в цьому випадку водночас виконує функцію фонетика – елемента, що, з одного боку, вказує на спосіб читання зазначеного ієрогліфа, а саме яп. shi, кит. shì, а з другого – уточнює його значення. Інші приклади ілюструють функціональні характеристики ключа 人 в позиції зверху в таких ієрогліфах, як 全 (кит. quan; яп. zen/mattaku) та 会 (кит. huì; kai/ai). У першому випадку ключ 人 поєднується з елементом 王 (цар, правитель), який займає нижню позицію. Сполучення двох елементів (人+王) символізує Всесвіт, що складається з народу і царя. Ієрогліф має значення “все”, “повністю”. Другий ієрогліф складається з ключа 人 та елемента 云 (говорити), що в сукупності утворює графо-лексеми, в семантичному полі якої актуалізуються такі лексичні одиниці, як “зібрання”, “зустріч” тощо.

Сучасну систему ієрогліфічних ключів, що містить 214 знаків, можна вважати предметно-тематичним класифікатором, який виконує функцію своєрідного тезауруса величезного за обсягом масиву даних, включаючи графо-лексеми і відповідно лексико-семантичні одиниці, які вони репрезентують. Ця система побудована за логіко-семіотичним, математичним та предметно-тематичним принципами. Ключі, що входять до її складу, можна розподілити за окремими предметно-тематичними групами (загалом 12). Наприклад, група ключів № 1, які відображають тіло людини або його частини, а також частини тіла тварин: 身 (№ 158, тіло); 尸 (№ 44, труп); 首 (№ 185, шия); 頁 (№ 181, голова); 髮 (№ 190, волосся); 毛 (№ 82, шерсть); 面 (№ 126, вилиці); 面 (№ 176, обличчя); 目 (№ 109, очі); 耳 (№ 128, вухо), 鼻 (№ 209, ніс); 口 (№ 30, рот); 肉 (№ 130, м'ясо); 角 (№ 148, роги); 趾 (№ 114, відбиток ноги); 齒 (№ 197, зуб); 牙 (№ 71, ікло) 舌 (№ 135, язик); 手 (№ 64, рука); 又 (№ 29, десниця); 心 (№ 61, серце); 足 (№ 157, нога); 革 (№ 177, шкіра); 韋 (№ 178, вичинена шкіра); 皮 (№ 107, шкіра); 羽 (№ 124, крила); 彡 (№ 59, пух); 血 (№ 143, кров); 爪 (№ 87, ніготь, кіготь); 骨 (№ 188, кисть); 足 (№ 103, стопа); 豕 (№ 58, свиняча голова) [Позднеев 1908, V – СХХVII].

Канонічний ієрогліф 永 (кит. yǒng, яп. ei, кор. 영yeong – “вічність”) поєднує в собі 8 елементів (八方, кит. bāfāng, яп. happō; досл. “вісім напрямків”), які в далекосхідній філософсько-каліграфічній традиції розглядаються як базові графічні риси, що становлять підґрунтя архітектоніки всієї системи китайської ієрогліфіки: крапка 丶 (початок); горизонтальна пряма 一 (небо, земля); вертикальна пряма | (те, що об'єднує небо і землю); крюк 丿 /горизонтальний варіант: ㇇/ (опора і перехідний процес); кут ㇇ (розвиток); ламана ㇇ /похідні: 乙/㇇/㇇/ ㇇/ (перерозвиток); змах ㇇ (загасання); штрих ㇇ (завмирання).

Вісім базових елементів китайської ієрогліфіки співвідносяться з вісьмома гуа (триграмами) – базовими елементами логіко-семіотичної системи Іцзину.

Таблиця 1

Гуа	Назва	Властивості	Образи	Сторони світу	Стихії
☰ ㇇	Цянь, творчість; початок	міць	небо	південь – захід	перлина
☷ ㇇	Кунь, виконання; небо/земля	самовіддача	земля	північ – захід	земля
☳ ㇇	Чжэнь, збудження; те, що поєднує небо і землю	рухливість	грим	схід	дерево
☵ ㇇	Кань, занурення; перехідний процес	небезпека	вода	північ	вода

	Гэнь, перебування; розвиток	непохитність	гора	північ – схід	гора
	Сунь, стоншення; перерозвиток	проникливість	вітер/дерево	північ – схід	вітер
	Ли, зчеплення; загасання	ясність	вогонь	північ	вогонь
	Дуй, розв'язання; завмирання	радісність	водойма	захід	метал

Важливою характерною особливістю графо-лексем є не тільки їхня логографічність, тобто здатність до лексико-семантичної самореалізації через особливу графічну форму, а й морфологічна аморфність, а саме можливість поєднувати в собі властивості різних частин мови. Наприклад, графо-лексема 輪 (трад. 輪, кит. lun; яп. rin) має такі граматичні реалізації, як іменникову: колесо, диск, круг, обертання колеса, коловорот; дієслівну: обертатися, змінюватися; прислівникову: по черзі, попеременно; прикметникову: великий, піднесений, величний.

На думку С.В. Маєвського, кожний ієрогліфічний знак має “певне значення”, котре “певним чином” відрізняється від значення (значень) його фонетичних референтів-слів, що в японській мові записуються складовою абеткою *кана* або латиницею. Ієрогліфічні знаки демонструють дивовижну здатність утримувати запозичене без будь-якого наявного безпосереднього зв'язку між ними та озвученими морфемами. Ієрогліфи виражають поняття в певному сенсі незалежно від озвучених слів або не зовсім так, як роблять озвучені слова. Японці та китайці у значній мірі думають ієрогліфами. Часто траплялись і нині трапляються випадки, коли ієрогліф, власне, і є знаком мови, а відповідне озвучене слово (морфема) – всього лише його тінню, або коментарем. Коли в добу Мейдзі (1898–1912 рр.) утворювалися сотні нових *канго* (слів, побудованих з морфем китайського походження), майже ніхто не думав про їхнє звучання [Маєвський 2000, 7–14; 2010, 1–2; Пирогов 2009, 79].

Справді, японці пишуть *канго*, а читають *ваго*, тому, дивлячись на текст, записаний ієрогліфами, вони сприймають його, не перекладаючи тією мовою, якою спілкуються в повсякденній мовній практиці, немовби оперуючи “внутрішньою свідомістю”, ментальною мовою (*lingua mentalis*) [Wierzbicka 1980, 349–351]. Саме таким чином вони сприймають і китайський ієрогліфічний текст, тобто розуміють “логографічно”, з подальшою трактовкою на підсвідомому рівні, без диференціації на *ваго-канго*.

Аналіз семантики ієрогліфічних знаків на глибокому історичному зрізі свідчить про те, що на стародавні значення ієрогліфів поступово нашаровувалися пізніші, поява яких була вмотивована нагальними потребами соціуму. З другого боку, обумовлений соціальними і культурними чинниками розвиток семантичної парадигми ієрогліфічних знаків був лише проявом певного прихованого змісту, що імпліцитно присутній у кожній графо-лексемі та виявляється завжди, коли в цьому виникає історично і соціально обумовлена потреба. Тому в ієрогліфічних знаках прагматичне значення рівня синхронії є лише “вершиною айсберга”, а все інше приховано в глибинному підтексті, що маніфестує їхня графічна форма. Так, наприклад, графо-лексема 社 (кит. she, яп. sha), яка складається з двох елементів: ключа 示 (№ 113, піктограма, що символізує краплі жертвовної крові бога, який сходить з небес) та детермінатива 土 (земля), – означає місце святкування богів. Первісні значення цієї графо-лексеми пов'язані із сакральною-релігійною семантикою: “божество полів”; “відкритий вівтар”; “храм”. Згодом вона набула значення місцевої громади, а в пізніші часи – співдружності, товариства, спілки тощо.

Можна сказати, що китайські ієрогліфи завдяки особливим властивостям своєї архітектоніки відігравали, і відіграють, роль своєрідних накопичувачів парадигматичних кластерів іншомовних, залежно від національного мовного середовища – корейських,

японських, в'єтнамських тощо, лексичних одиниць за предметно-тематичною ознакою, разом з тим зберігаючи первісні, оригінальні семантичні значення [Пирогов 2011, 551–553]. Таким чином, на рівні двох мов, наприклад китайської та японської, виникали і виникають графо-семантичні пари, актуалізовані ідентичними за формою, але різними за змістом або конотативно відмінними ієрогліфічними, зазвичай двокомпонентними або чотирикомпонентними, сполученнями.

Як відомо, в історичному плані лексико-семантична інтерференція є результатом взаємодії мов і в окремих випадках може виникати в результаті okazіональних збігів, натомість у споріднених, особливо близькоспоріднених, мовах вона обумовлена спорідненими словами, що своїм корінням сягають спільних прототипів у мові-джерелі. Їхня загальна кількість і роль кожного з можливих джерел у їхньому утворенні є різними для кожної конкретної пари мов, визначаючись генетичними та історичними зв'язками цих мов [Акуленко 1972, 78].

У зв'язку з цим важливо зауважити, що, хоча китайська та японська мови не є спорідненими, вони набули в процесі історичної взаємодії рис штучної "спорідненості", яка виявляється передусім у використанні спільної системи письма – китайської ієрогліфіки, що за своїми властивостями і структурою принципово відрізняється від абеткового *ідеографічним принципом* відображення лексичних одиниць. Завдяки цьому запозичення китайської ієрогліфіки на початковому етапі утворення національної системи письма японців (приблизно IV–IX ст.) фактично супроводжувалося запозиченням лексичної основи китайської мови, що увійшла до складу лексичного корпусу японської мови як її невід'ємна частина під назвою *канго* (яп. 漢語, китайська мова).

На відміну від китайської мови, в якій, як правило, один ієрогліф відповідає одному слову, в японській мові ієрогліф як знак, що має історично обумовлену синтетичну (розгалужену) парадигму, яка охоплює систему як близьких, так і різних за семантикою лексем, як правило, поєднує в собі *кунні* (суто японські) та *онні* (суто китайські) компоненти, виражені однаковими або різними за семантикою лексемами.

Семантика основної маси ідентичних за формою графо-лексем китайської та японської мов є схожою, але багато з них набули різних відтінків значення внаслідок тривалого функціонування в умовах різних ментальних культур. Такі формально ідентичні графо-лексеми (якщо не зважати на певні, іноді значні, графічні відмінності, що з'явилися внаслідок спрощення приблизно 2,5 тисячі ієрогліфів наприкінці 50-х – на початку 60-х років минулого століття, за часів правління Мао Цзедуна) мають різні семантичні значення в китайській і японській мовах, унаслідок чого їхнє вільне перенесення з однієї мови до іншої є неможливим, оскільки викликає у носіїв протилежної мови або нерозуміння, або здивування, або, що навіть гірше, помилкове розуміння. Ця проблематика, що привертає увагу як китайських, так і японських лінгвістів, знайшла своє віддзеркалення у двомовних ієрогліфічних словниках, підручниках тощо, в яких наводяться практичні приклади правильного і помилкового слововживання відповідних графо-лексем [日汉同形异义语2009, I–III].

На нашу думку, порівняльний семантичний аналіз графо-лексичних систем китайської та японської мов є надзвичайно важливою та перспективною темою як з точки зору поглибленого вивчення особливостей їхньої взаємодії на діяхронічному рівні, так і з погляду дослідження їхнього сучасного та майбутнього стану.

Для ілюстрації вищевикладених положень далі подається таблиця, в якій наведені типові приклади ідентичних за формою, але семантично відмінних графо-лексем китайської та японської мов.

Таблиця 2

**Порівняльно-типологічна характеристика
ідентичних за формою графо-лексем китайської та японської мов**

№ п/п	Графо-лексеми		Семантичні значення в китайській мові		Семантичні значення в японській мові	
	кит. мова	яп. мова	збігаються з яп.	відмінні від яп.	збігаються з кит.	відмінні від кит.
1	2	3	4	5	6	7
1.	工作 gong-zuo	工作 kōsaku	докладання зусиль для досягнення певної мети	1) працювати (про людину); 2) працювати (про станок тощо); 3) робота, праця; 4) діяльність	докладання зусиль для досягнення певної мети	1) гончарська справа; 2) будівельні роботи; 3) кампанія (політична); 4) закулісна, шпигунська діяльність
2.	爱人 airen	愛人 aijin	коханий/ кохана (пост.)	чоловік дружина	коханий/ кохана	коханка/ коханець
3.	打倒 dadao	打倒 datō	скинути, повалити (уряд тощо)	застрелити супротивника	скинути, повалити (уряд тощо)	розбити суперників, здобути переконливу перемогу (у спортивному змаганні)
4.	意見 yijian	意見 iken	особиста думка	заперечення, невдоволення	особиста думка	застерігати, радити
5.	影响 yingxiang	影響 eikyō	Вплив, наслідок	ставати на заваді, заважати	вплив, наслідок	немає
6.	英文 Yingwen	英文 eibun	англомовний	немає	англомовний	англомовна література
7.	黄色 huangse	黄色 kiiro/ ōshoku	жовтий колір (символ влади і багатства)	корупція, продажність	жовтий колір	немає
8.	学界 xuejie	学会 gakkai	наукові кола	освітні кола	наукові кола	немає
9.	男 nan	男 otoko	Чоловік, особа чоловічої статі	син	чоловік, особа чоловічої статі	1) овнілітний чоловік; 2) коханець

10.	女 nü	女 onna	жінка, особа жіночої статі	дочка	жінка, особа жіночої статі	1) Повнолітня жінка; 2) коханка
11.	外人 wairen	外人 gaijin	іноземець	1) чужа (нерідна) людина; 2) стороння людина	іноземець	немає
12.	鬼 gui	鬼 oni	немає	1) привид; 2) людина з поганими звичками; 3) потайки; 4) таємна змова; 5) негодящий, поганій; 6) кмітливий (про дітей і тварин)	немає	1) перевертень, що їсть людей; 2) безжалісна людина; 3) суворя людина; 4) викидайло; 5) завзята людина; 6) дух померлого

З таблиці видно, що, наприклад, семантичне поле доволі поширеної графо-лексеми китайської мови 工作 gong-zuo в основному охоплює такі значення, як “робота”, “діяльність”, “рух”, “професійна діяльність” тощо. Натомість ідентична за формою японська графо-лексема 工作 kōsaku, хоча й належить до тієї ж семантичної групи, часто застосовується з негативним відтінком смислу “закулісна діяльність”. З другого боку, китайська графо-лексема 爱人 airen має значення “чоловік”, “дружина”, які в японській мові відповідають графо-лексемам 夫 otto (“чоловік”), 妻 tsuma (“жінка”) або ご主人 go-shujin (поважл. “чоловік”) чи 奥さん oku-san (поважл. “жінка”). Натомість у японській мові графо-лексема 爱人 aijin має значення “коханка”, “коханець”, які в китайській відповідають іншим за формою графо-лексемам, а саме 清妇 (qingfu, коханка) та 清夫 (qingfu, коханець). Таким чином, японець, напевно, буде здивований, якщо не шокований, почувши питання “anata wa shakai de donna shigoto wo kōsaku-shite imasu ka, あなたは社会でどんな工作をしていますか” (якими закулісними махінаціями ви займаєтесь у суспільстві?) або фразу “aijin to issho-ni chūgoku ni kite kudasai, 愛人と一緒に中国に来てください” (приїздіть до Китаю разом з коханкою). У китайця ж, необізнаного з тонкощами семантичних відмінностей зазначених графо-лексем у китайській та японській мовах, ніяких негативних асоціацій у зв’язку з цими фразами, напевно, не виникне, оскільки він їх зрозуміє інакше, а саме: “якою суспільною діяльністю ви займаєтесь?” та “приїздіть до Китаю разом із дружиною”.

З одного боку, такі графо-лексеми з омонімічною або конотативно відмінною семантикою викликають значні труднощі з точки зору практичної комунікації користувачів ієрогліфічного письма, які належать до різних етнолінгвоареальних груп, зокрема китайців і японців, а з другого – становлять великий інтерес з точки зору порівняльного вивчення лексичних систем китайської та японської мов на синхронічному рівні.

Так, наприклад, китайська графо-лексема 打倒 dadao має значення політичного терміна “повалити”, “скинути” (наприклад, політичний режим), що збігається зі

значенням відповідної японської графо-лексеми 打倒 *datō*, але в японській мові ця графо-лексема також має значення спортивного терміна “розбити”, “перемогти” (суперника). Таким чином, коли під час змагання японської та китайської спортивних команд група підтримки японців скандує “*datō chūgoku!*” (打倒中国, “бий китайців!”), тобто “японці, вперед!”), китайці, знайомі з японською мовою, легко розуміють смисл цієї фрази і ставляться до неї толерантно. Однак бувають випадки, коли її сприймають дослівно – “поваліть Китай!”, – внаслідок чого виникають серйозні проблеми.

У вересні 1972 р. в Пекіні була оприлюднена спільна китайсько-японська Декларація, в якій повідомлялося про відновлення торгових стосунків між двома країнами. Під час влаштованого напередодні банкету, на якому був присутній тогочасний прем'єр Державної адміністративної ради КНР Чжоу Еньлай, до гостей з вітальним словом звернувся прем'єр-міністр Японії К. Танака, який, зокрема, сказав: “У зв'язку з великими незручностями, яких моя країна завдала китайському народу, я щиро і широко висловлюю почуття глибокого розкаяння” (яп. わが国が中国国民に多大のご迷惑をおかけした ことについて、わたしは改めて深い反省を表明するものであります。 *Waga-kuni ga Chūgoku-kokumin ni tadai-no go-meiwaku wo kakeshita koto ni tsuite, watashi wa aratamete fukai hansei wo hyōmei-suru mono de arimasu*). З точки зору японської мови смисл цієї фрази означав вибачення японського прем'єра перед китайським народом за скоєні японцями лиха. Справа в тому, що згідно з традиційним мовним етикетом японців, зокрема принципом *аканукесета* (яп. 垢抜けした, досл. “бруд прибрано”) – одним з важливих ментальних стереотипів японців, що полягає в обов'язковому дотриманні правил хорошого тону, витонченості манер, поведінки і мови, – фраза “великими незручностями” є стилістично пом'якшеною у порівнянні, наприклад, із фразою “великими лихами” або “великими втратами, збитками” тощо. А проте, оскільки її переклад китайською мовою прозвучав саме як “Моя країна завдала великих незручностей китайському народу, і тому я висловлюю з приводу цього глибоке розкаяння” (кит. 我中国国民添了很大的麻烦, 我对此再次表示深刻地反省之意。 *Wo Zhongguo renmin tianle hendai de mafan, wode zaici biaoshi shenke di fanxing zhi yi*), китайська сторона висловила здивування, незрозуміння і незадоволення. Якщо б цю фразу переклали як “завдала великої шкоди (втрат, збитків)” (кит. 给中国国民造了重大损害... *Gei Zhongguo renmin zaole zhongdai sunhai...* / яп. 中国国民に重大な損害を与えたことについて... *Chūgoku-kokumin ni jūdai-na songai wo ataeta-koto ni tsuite...*), то, напевно, ніяких питань не виникло б.

Семантичні розбіжності існують не тільки на рівні окремих двокомпонентних пар графо-лексем, що входять до складу загальнолексичного корпусу китайської та японської мов, а й чотирикомпонентних фразеологічних одиниць, наприклад *чен'юй* у китайській або *йодзідзюкуго* (*сейго*) в японській.

Відомо, що спочатку фразеологізми *йодзідзюкуго* функціонували в японській мові винятково як іншомовні запозичення, що відображали формально і за змістом реалії китайської мови відповідних культурно-історичних періодів, але згодом, під впливом різноманітних національно-специфічних лінгвокультурних чинників, вони набули нових конотацій, що зумовило певну зміну їхніх первинних значень.

У попередніх публікаціях ми зауважували, що появу в корпусі національної японської мови чотирикомпонентних фразеологізмів *йодзідзюкуго*, побудованих на кшталт китайських *чен, юй*, можна вважати закономірним і природним явищем, яке виникло, з одного боку, завдяки застосуванню китайської словотворчої моделі, а з другого – відповідних графічних засобів – китайської ієрогліфіки, що стала головною складовою системи письмової мови японців [Пирогов 2009, 134–143].

Лексико-семантичний аналіз відомих чотирикомпонентних фразеологізмів китайської мови та їхніх графічних відповідників у японській мові свідчить про наявність між ними конотативних розбіжностей. Незважаючи на зовнішню ідентичність, між ними

можуть існувати суттєві змістові розбіжності, що мають, зокрема, характер національно-специфічних семантичних конотацій.

Розглянемо нижченаведені приклади графічно ідентичних пар фразеологізмів японської та китайської мов, які мають семантичні розбіжності і не можуть бути взаємозамінними в однаковому контексті.

Яп. 異曲同工 *ikyoku dōkō*
Кит. 异曲同工 *yì qū tóng gōng*

У японській мові

異曲同工 *ikyoku dōkō*, “зовні різне, а всередині однакове”.

Відповідник у китайській мові: 大同小異* *da tóng xiǎo yì*, “в основному однакове, розбіжності невеликі”.

Приклад: あの作家の推理小説は、舞台や登場人物こそ違え、内容はすべて異曲同工。Ano sakka no shōsetsu no suiri-shōsetsu wa, butai ya tōjō ninbutsu ni chigae, naiyō wa subete *ikyoku dōkō*.

Переклад китайською: 那立作家推理小説、除故事的舞台和登場人物不同外、内容都大同小异。Nali zuojia tuili xiaoshuo, chu gushide wutai he dengchangren butongwai, neirong dou *da tong xiao yi*.

Переклад українською: У детективному романі цього письменника інші герої і персонажі, але зміст практично однаковий.

У китайській мові

异曲同工 *yì qū tóng gōng*, 1) відрізняться тільки жанрами при однаково високій майстерності; 2) різнитися тільки методами або формою при однаковій суті, змісту.

Приклад: 这两部电影尽管表现手法不同，但在针砭时弊这一点上却有异曲同工之妙。Zheliang bu dianying jin guan biao xian shou fa butong dan zai zhen bian shi bi zheyi shang que you *yì qū tóng gōng zhi miao*.

Переклад японською: この2つの映画は表現の方法が異なっても、時弊を批判する点で同じ効果をあげている。Kono futatsu no eiga wa hyōgen no hōhō ga kotonatte mo, hihei wo hihan-suru ten de onaji kōka wo agete iru.

Переклад українською: Хоча ці два фільми різняться виразними засобами, але однаково висвітлюють вади часу.

Яп. 一瀉千里 *issha senri*
Кит. 一泻千里 *yì xiè qiān lǐ*

У японській мові

一瀉千里 *issha senri*, “швидке і легке просування справ”.

Відповідник у китайській мові: 一气呵成 *yìqì hē chéng*.

Приклад: 小説を一瀉千里に書き上げた。Shōsetsu wo issha senri ni kakiageta.

Переклад китайською: 将小说一气呵成。Jiang xiaoshuo yìqì hē chéng.

Переклад українською: Роман був написаний швидко і легко.

У китайській мові

一泻千里 *yì xiè qiān lǐ*, 1) бурхлива течія річки; 2) стрімкий, витончений рух пензля каліграфа.

*У японській літературній мові існує аналогічний чотирикомпонентний фрейм, який має значення “майже однакові”, “такі, що майже не відрізняються”.

Приклади:

(1) 黄河咆哮着，以一泻千里奔之势奔腾向前。 Huanghe zhao yi yi xie qian li zhi shi , benteng xiang qian.

Переклад японською: 黄河は激しい水音を響かせて、勢いよく流れていく。 Kōga wa hageshii mizu-no oto wo hibikasete, ikioi-yoku nagarete iku.

Переклад українською: Ріка Хуанхе реве бурхливою течією.

(2) 他的文章、气势磅礴，一泻千里。 Tade wenzhang qishi bangbo, yi xie qian li.

Переклад японською: 彼の文章は気迫に富み、奔放流麗。 Kare no bunshō wa kihaku ni tomi, honpō gyūrei.

Переклад українською: Його твори сповнені потужної енергії, стрімкі й витончені.

Яп. 一刀両断 ittō ryōdan

Кит. 一刀两断 yi dao liang duan

У японській мові

一刀両断 ittō ryōdan, “діяти рішуче”; “вирішити проблему раз і назавжди”; “розрубати гордіїв вузол”.

Відповідник у китайській мові: 快刀斩乱麻 kuaidao zhan luanma.

Приклад: 紛争を一刀両断に解決した。 Funsō wo ittō ryōdan ni kaiketsu-shita.

Переклад китайською: 快刀斩乱麻般地解决了纠纷。 Kuaidao zhan luanma ban kaijuele jiu fen.

Переклад українською: Конфлікт було вирішено раз і назавжди.

У китайській мові

一刀两断 yi dao liang duan, “рішучо розірвати стосунки”.

Приклад: 看不惯那腐败透顶的政治，与政界一刀两断。 Kan bu kui na fubai tou ding de zhengzhi , yu zheng jie yi dao liang duan.

Переклад японською: 腐敗しきった政府に愛想を尽かし、政界とはつきり縁を切った。 Fuhai-shikitta seifu ni aisō wo tsukasi, seikai to hakkiri en wo kitta.

Переклад українською: Втративши довіру до корумпованого уряду, рішучо розірвав зв'язки з політичними колами.

Підводячи підсумок вищевикладеного, можна зробити висновок, що головним чинником, який зумовлює появу формально ідентичних, але семантично відмінних графо-лексем у китайській та японській мовах, є характерні властивості спільної для японців і китайців, логографічної за своєю природою, системи ієрогліфічного письма, знаки якого виконують функцію своєрідних накопичувачів парадигматичних кластерів лексичних одиниць залежно від етнолінгвокультурних особливостей конкретного мовного середовища. Незважаючи на зовнішню ідентичність окремих графо-лексем китайської та японської мов, між ними можуть існувати суттєві змістові розбіжності, які мають характер національно-специфічних семантичних конотацій, що унеможливорює їхнє взаємозамінне застосування в обох мовах.

ЛІТЕРАТУРА

- Акуленко В.В. **Вопросы интернационализации словарного состава языка.** Харьков, 1972.
Маевский Е.В. **Графическая стилистика японского языка.** Москва, 2000.
Маевский Е.В. **Идеография в японском языке: интернет-издание,** 2010.
Пирогов В.Л. Историчний підхід до вивчення японського письма // **Наукові записки Інституту сходознавства і міжнародних відносин “Харківський Колегіум”.** Вип. 1. Харків, 1994.
Пирогов В.Л. Етнолінгвістичні паралелі у різносистемних мовах // **Східний світ,** 2001, № 1.

Пирогов В.Л. Віддзеркалення особливостей філософсько-естетичного і мовного синкретизму “ваго-канго” у літературному творі середньовічної Японії “Цуредзурегуса” // **Східний світ**, 2008, № 3.

Пирогов В.Л. Китайська ієрогліфіка як умова реекологізації світового соціокультурного простору // **Наукові записки Харківського університету повітряних сил. Соціальна філософія, психологія**. Вип. 2 (33). Харків, 2009.

Пирогов В.Л. Семантична парадигматика фразеологічних структур китайської та японської мов: порівняльний аспект // **Східний світ**, 2009, № 4.

Пирогов В.Л. Корейсько-японські мовні зв'язки, віддзеркалені в пареміях // **Східний світ**, 2009, № 2.

Пирогов В.Л. Структурно-семантична кодифікація асиметричних паремій японської мови і західноєвропейський контекст: типологічний аспект // **Studia Linguistica: Збірник наукових праць**, вип. 5, част. 2, Vol. V (II), Cathedra Linguisticae Generalis Et Philologiae Classicae. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка, 2011.

Позднеев Д.М. **Японо-русскій ієроглическій словарь. (По ключевой системѣ)**. 露譯漢和字典 Ro-yaku Kan-Wa Jiten. Токіо: Тэикоку инсацу кабусики каися, 1908.

Софронов М.В. **Китайский язык и китайское общество**. Москва, 1979.

Черевко К.Е. Специфика литературного двуязычия в древней Японии // **Народы Азии и Африки**, 1969, № 2.

Wierzbicka A. **Lingua mentalis: the semantics of natural language**. Sydney, 1980.

Большой китайско-русский словарь. В 4 т. / Под ред. И.М. Ошанина. Москва, 1983.

New Japanese – English Dictionary. Tokyo, 1984.

Far East Chinese-English Dictionary. Taipei, 2000.

成語林故事ことわざ慣用句 [中型版]。東京：旺文社、2000。

広辞苑。東京：岩波書店、2008。

日汉同形异义语词典／王水全等偏著。北京：2009。